

М. Ю. Груша, І. Ц. Сухаверава

Беларуская мова

Чароўны сшытак

3

клас

Адказы

Мінск
«Аверсэв»
2021

Паўтарэнне вывучанага

ў 2 класе

1 Націскны галосны — м^ора, др^эўца, жаў^ур^ук, пра^аўда, сябр^оўка;

ненаціскны галосны — да^адому, голу^уб, бусел, дзя^яўчынка;

мяккі зычны — піра^ажок, Магі^ілёў, буда^аўнік, маленькі, Ва^адзім;

цвёрды зычны — уч^ура, гуль^утай, буль^уба, вяр^ушыня, во^ук, талер^ака.

2 глухі зычны

дзі^цця

шы^шка

ко^удра

чы^сціня

па^ра

звонкі зычны

жо^уты

зя^мля

бу^ссел

ла^стаўка

джа^ла

3 (Ҁ,г)орад (М,м)агілёў; (В,в)уліца (Л,л)ясная; (В,в)озера (Н,н)арач; (К,к)раіна (Б,б)еларусь; (Ц,ц)іхі (А,а)кіян; (Р,р)ака (П,п)рыпяць; (В,в)ёска (М,м)ілавіды; (П,п)распект (Н,н)езалежнасці; (П,п)лошча (П,п)ерамогі; (Х,х)лопчык (Ц,ц)імафей; (С,с)яброўка (В,в)ера; (В,в)абуля

(Н,н)іна; (П,п)ятроў (М,м)ікалай (Я,я)горавіч;
(Ў,у)ошка (С,с)нежка; (Ў,у)арова (Б,б)ярозка;
(И,п)евень (П,п)еця.

4 Вясною вельмі прыгожа спяваюць салаўі.

На дзіцячай пляцоўцы гуляюць маленькія хлопчыкі і дзяўчынкі.

Каля сцяны дома расцвіў дзьмухавец.

Дзядуля Яўсей адправіўся ў лес з унукам Уладзікам.

Бусел, аўсянка, жаўрук, кнігаўка, голуб, дзікая гусь — птушкі Беларусі.

На перапынку вучні гулялі ў вельмі цікавую гульню.

5 Вы-сокі, раб-ота, гу-зік, ліней-ка, слоў-нік, соне-йка, урад-жай, а-гурок, ана-нас, май-стэрня, няд-зеля, пад'-езд, паль-чаткі, ла-ўка, пляц-оўка, здар-оўе, тра-ўка, ель-нік, надвор'-е, ляд-зяш, сяб-ар, жыц-цё, за-йка.

Ра-бота, соней-ка, ура-джай, агу-рок, ня-дзея, лаў-ка, пля-цоўка, зда-роўе, траў-ка, ель-нік, надвор'-е, ля-дзяш, ся-бар, зай-ка.

6 Карэньчык, флажок, дамы, сосны, горад, азёры, вадзяны, возера, дабрыня, пчаліны, жоўты, жаўцець, сталовая, ножка, горка, марскі, розум,

гасцінец, салёны, храбрэц, расліна, кацяня, кошка, галодны, паліто.

7 Зезюля, весенні, вецяр, занятак, зверыны, Гомяль, вяселле, седзіць, перакладчык, бесшумны, звяры, камянь, бероза, сябар, вярабей, чэрвень, ледовы, сестрычка, пешчота, нябёсы, весковы, сястрычка, сем'я.

Зязюля, вясенні, вецер, звярыны, Гомель, сядзіць, бясшумны, камень, бяроза, верабей, лядовы, сястрычка, пяшчота, вясковы, сям'я.

8	востр(ы,і)я	расч(о,ё)ска
	руч(а,я)й	р(е,а)ка
	ц(ы,і)ліндр	абудж(э,е)нне
	ж(ы,і)ллё	шч(ы,і)ры
	шч(а,я)слівы	маш(ы,і)ніст
	ж(о,ё)луд	р(у,ю)кзак
	шар(ы,і)к	ч(а,я)рніцы
	ч(а,я)сопіс	круж(ы,і)ць
	варуш(ы,і)ць	разр(э,е)заў

9 Мядзведзь, прыклады, ходзіць, адарваў, халадзільнік, сядзіць, наведаўся, поўдзень, жалуды, суседзі, дзяцел, цвёрды, падзяліў, падарунак, відэлец, моладзь, рэдзька, дыван, парадак, дожджык, паабедаў, паводзіны.

10 На ракеце, ракета, работа, на рабоце, матуля, куток, бяжыць, пяцёрка, сшытак, коцік, пачастунак, хвосцік, фламастар, жоўценькі, цюлень, парта, ходзяць, малаток, талерка, ластаўка, асцярожны, паляцеў.

Правер сябе

1 Адзенне, старанне, багацце, паўгоддзе, Палессе, калоссе, галлё, зацішша, узвышша, ноччу, падарожжа, бездарожжа, стагоддзе, ладдзя.

2 Дар'я, палью, звяр'ё, сузор'е, Ульяна, Мар'я, льецца, надвор'е, п'еса, Ільч, пад'езд, мільён, вераб'і.

Вераб'і, Дар'я, звяр'ё, Ільч, льецца, Мар'я, мільён, надвор'е, пад'езд, палью, п'еса, сузор'е, Ульяна.

3 Расла на палянцы кветачка. Вельмі прыгожая яна была. І водар у яе быў такі цудоўны! Усе пчолкі ведалі кветачку і кожную раніцу прыляталі да яе па нектар. Кветачка ўсіх была рада сустракаць. Яна вельмі любіла і ветрык, і сонейка, і дожджык. І яны таксама любілі кветачку. Ветрык абдуваў з яе пясчынкі і павуцінкі. Дожджык паліваў цёплай вадзіцай. Со-

нейка грэла і ласкала. А кветачка ўсім ветліва
ўсміхалася і дзякавала за турботы.

4 Акварыум, талерка, дзверы, рукзак, калідор.

5 1. калодзеж

багаж

стужка

2. мядзведзь

тыдзень

суседзі

3. на планеце

бяжыць

брацік

4. дзяўчаты

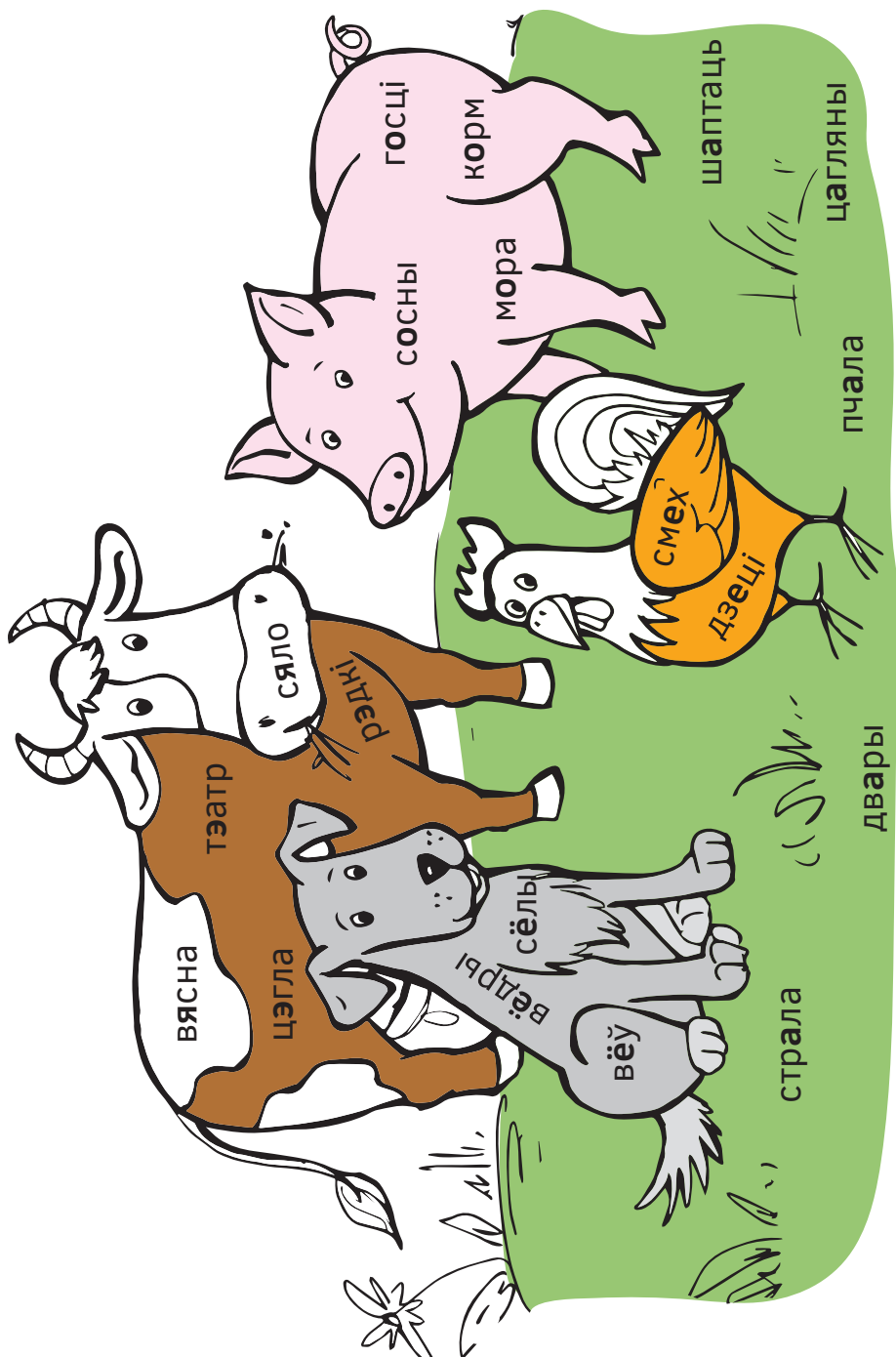
аўторак

шпакоўня

5. у ^Вёсцы Загор'е

быў у іх ^Сын Янка

Ажыўі малюнак

ТЭКСТ

2 Пра вожыка; пра тое, як моцна хлопчыкі любяць чытаць; пра Мінск.

3 Знаходка Шарыка (прыкладная назва)

3. Раптам Шарык кінуўся да сасны.

1. Дзяўчынкі пайшлі ў лес па ягады.

4. Ён падняў галаву і пачаў брахаць.

2. За імі пабег сабака Шарык.

6. На галіне сасны яны ўбачылі пушыстую вавёрку.

5. Дзяўчынкі падышлі да дрэва.

4 Вярба цвіце (прыкладная назва)

Квітнее вярба. Спяшаюцца да яе госці з усіх бакоў.

Асноўная частка

Чмель прыляцеў, нязграбны, кудлаты, як мядзведзь. Прыбеглі хуткія галодныя мурашы. Камарыкі прыляцелі, як малюсенькія верталёцікі.

Усе спяшаюцца на пір, хочуць пачаставацца залатым пылком.

5**Сунічка (прыкладная назва)**

На ўзлеску невялікага ельнічку расла маленькая сунічка. Чырвоная ягадка сябрала з сонейкам і ветрыкам.

Аднойчы здарылася нечаканае. Неба пакрылася цёмнымі хмарамі. Наляцеў моцны вецер і паламаў крохкія суніччыны лісточкі.

Пачала ягадка сохнуць. Магла б і загінуць маленькая сунічка.

Але на ўзлесак прыйшлі гаманлівыя дзеці. Яны асцярожна выкапалі сунічны куст і панеслі ў школьны сад.

З тае пары жыве сунічка ў вясёлых і дружных дзяцей. Яна паправілася, ажыла і гарэзліва ўсміхаецца чырвонымі вочкамі.

План (прыкладны)

1. Маленькая сунічка.
2. Нечаканае здарэнне.
3. Ягадка пачала сохнуць.
4. Дзеці ратуюць сунічку.
5. Сунічка жыве ў дзяцей.

6 4. Каштоўнымі камянямі блішчала раса на траве, на лісці дрэў.

2. Сонца ярка ззяла ў блакітным небе.
1. Надышла ясная раніца.
5. Кругом стаяла цішыня.

6. Толькі весела шчабятала ластаўка.
3. Прамяні яго скакалі па рэчцы, па дахах дамоў.

Пытанні (прыкладныя):

1. Што ярка ззяла ў блакітным небе?
2. Як блішчала роса?
3. Хто шчабятаў у цішыні?

Правер сябе

3 Восеньскі.

4 План (прыкладны)

1. Канчаецца ліпень.
2. Прымоўклі птушкі.
3. Песенька пеначкі.
4. Першыя жоўтыя лісты.

5 1. Гэта некалькі сказаў, якія звязаны паміж сабой па сэнсе.

2. Тэма — гэта тое, пра што гаворыцца ў тэк-сце.

3. Не, не складаюць, таму што сказы не звязаны па сэнсе.

4. Так.

5. г, е, а, в, б, д

Сказ

Прыметы сказа. Тыпы сказаў

2 Верасень — першы месяц восені.

Верабей, сарока і варона — птушкі, якія зімуюць.

Хлопчыкі і дзяўчынкі на перапынку скачуць, бегаюць, гуляюць.

3 **Восень**

Прыйшла восень. Маўкліва стаіць лес. Змоўклі ластаўкі, жураўлі, буслы. Няма ўжо матылькоў. Жоўтае лісце ападае з дрэў. Дзень стаў кароткім. Ноч стала доўгай. З палёў звезены ўраджай.

4 Дзеці былі ў лесе. Яны знайшлі пад кустом зайчыка. У яго балела ножка. Дзеці злавілі зайчыка і прынеслі дадому. Яны перавязалі зайчыку нагу. Дзеці кармілі яго морквай і капустай. Нага ў зайчыка хутка зажыла. Дзеці аднеслі звярка ў лес. Яго дом там.

5 Куды мы пайшлі з братам цёплым асеннім днём?
Што прасвечвалася між вершалінамі дрэў?
Што гарыць у траве яркімі вугольчыкамі?
Адкуль нясецца развітальны жураўліны крык?

6 Васіль, чытай цікавую кнігу пра падарожжы!
Каця, выконвай дамашнюю работу ў сшытку прыгожа!

Пойдзем на экскурсію ў парк!

Ядзя і Ясь! Запішыце ў дзённіках дамашняе заданне!

Дзеці, зрываўце яблыкі і кладзіце іх у кошык!

Правер сябе

1 Восенню лес рознакаляровы і вельмі прыгожы.
А вы былі ў восеньскім лесе?
Наведайце восеньскі лес!

2 **Беражы здароўе**

Часцей ~~ноччу~~ мый вялікі рукі. Дыхай дрэва чыстым кусты паветрам. Сябруй сябры з залатое сонейкам. Зімой снег катайся канькі на дрэва лыжах. Кожную спорт раніцу рабі вецер зарадку.

Часцей мый рукі. Дыхай чыстым паветрам. Сябруй з сонейкам. Зімой катайся на лыжах. Кожную раніцу рабі зарадку.

3 Куды Сяргейка паедзе ў нядзелю?
Калі Сяргейка паедзе да бабулі?
Хто паедзе ў нядзелю да бабулі?

4

Летні дождж

Стаяла ціхая і цёплая раніца. Раптам падзьмуў моцны вецер. Цёмная хмара закрыла ўсё неба. Бліснула яркая маланка. Загрымеў гром. Паліў густы дождж.

Праз гадзіну дождж скончыўся. Выглянула яснае сонейка. З лісця сцякалі кропелькі вады.

5 Летам у нашым садзе пасяліўся малады вожык.

У густых галінках дрэў скачуць пухнатыя вавёркі.

Восенню мы плавалі на лодцы па рацэ.

Тып сказаў: апавядальныя.

Галоўныя і даданыя члены сказа

2 Паспеў арэшак і ўпаў на зямлю.

Хлопчыкі адшукалі ў лесе хатку бобра.

Вожык жыў у лесе.

На высокай сасне зрабіў сабе гняздо стракаты дзяцел.

Увечары пачаўся дробны дожджык.

Шмат гадоў нашых бацькоў звязвала добрая дружба.

3 На лясной палянцы расце вялізны дуб.
Дзеці цэлы дзень упрыгожвалі пушыстую ёлку.
Летам Алесь бачыў у кустах каля рэчкі жу-
раўля.

У Белавежскай пушчы жывуць магутныя
зубры.

Падхапілася з галіны шэрая зязюля.

Цёплым вечарам у бары мак таўклі камары.

На лапушыстым лісточку жыла божая ка-
роўка.

Пад лісточкам, у цяньку, жыў танканогі ка-
мар.

4 За ракой пачынаўся сасновы бор.

У садах спеюць салодкія грушы.

У сястры на стале ляжыць цікавая кніга.

Прайшоў цёплы дождж.

Стаяла сонечнае лета.

Наступілі вясновыя дзянькі.

5 Ішоў (*адкуль?*) з гары.

Нёс (*што?*) кадку.

Кадку (*з чым?*) з мёдам.

Бегла (*куды?*) насустрач.

Насустрач (*каму?*) мядзведзю.

Правер сябе

1 Сшытак, блішчаць, восеньскі.

Ад задавальнення вочкі ў дзяцей *блішчаць*, як зорчкі.

Каця акуратна запісала практыкаванне ў *сшытак* і здала яго настаўніцы.

Восеньскі дзянёк быў вельмі цёплым і сонечным.

2 Каля школы ёсць невялікі сад.

Сад (*які?*) невялікі.

Ёсць (*дзе?*) каля школы.

Увосень мы пасаdziлі там пладовыя дрэўцы.

Пасаdziлі (*калі?*) увосень.

Пасаdziлі (*дзе?*) там.

Пасаdziлі (*што?*) дрэўцы.

Нам дапамагаў стары садоўнік.

Садоўнік (*які?*) стары.

Дапамагаў (*каму?*) нам.

3

Усход сонца

Свежы ветрык прабег па роснай траве. Пачыналася прыгожая раніца. Бледна-шэрае неба святлела. Зоркі яшчэ мільгалі слабым святлом. Зямля зрабілася вільготнай. Зашапацела лісце. Пачалі разносіцца жывыя гукі. Слабы ранішні

ветрык ужо пайшоў гуляць над зямлёю. Паліліся струмені сонца. Заварушылася ўсё, зашумела.

10 сказаў.

4 Кожны месяц мае сваю назву. Верасень па-залаціў лясы. Упрыгожыў меддзю каліну. Рабіну прыбраў у чырвоныя пацеркі. Скінуў верасень з дрэў расу. Зацвілі верасы. Таму і называюць месяц вераснем.

Адкуль яны атрымалі гэтыя назвы?
Вось дык чараўнік!

- 6
1. Над балотам узнімаўся туман.
Лета непрыкметна перайшло ў восень.
Блакітнымі вачыма глядзяць вялікія азёры.
 2. д, в, б, а, г
 3. клічнік
кропка
 4. коска
двукроп'е
 5. пыталынік

Значэнне слова

Адназначныя і мнагазначныя словы.

**Прамае і пераноснае значэнне
слова**

- 1 Вавёрка, заяц, мядзведзь, ліса.
- 2 Зямля, завея, возера, навальніца, рака, кветка, снегапад, дрэва, маланка, вясна.
- 3 Любяць, пра, дзеці, з, для, кнігі, у, чытаць, на.
- 4 Снежань, студзень, зіма, люты.
Воўк, ліса, мядзведзь, бусел.

5 **Нумар**

Мы адпачывалі ў сваім *нумары* ў гасцініцы. Патрэбная задача была пад *нумарам* шэсць. Дзеці выконвалі танцавальны *нумар* у канцэрце. Хутка выйдзе новы *нумар* часопіса «Вясёлка».

Іголка

Мама ўзяла *іголку* з ніткай і прышыла гузік да кашулі. У вожыка вельмі многа калючых *іголак*. У сасны вялікія *іголкі*, а ў елкі маленькія *іголкі*. У кактуса замест лісточкаў *іголкі*.

Сінонімы і антонімы

2 знайсці — *адшукаць*
прыгожы — *сімпатычны*
кветачка — *красачка*
весьялосць — *радасць*
базар — *рынак, кірмаш*
злавацца — *гневацца, абурацца*

3 Раніцай дзеці пайшлі ў *лес*. Навокал было вельмі *хораша*. У *лесе* дзеці ўбачылі *шмат* цікавага. Дамоў яны вярталіся ў *добрым* настроі.

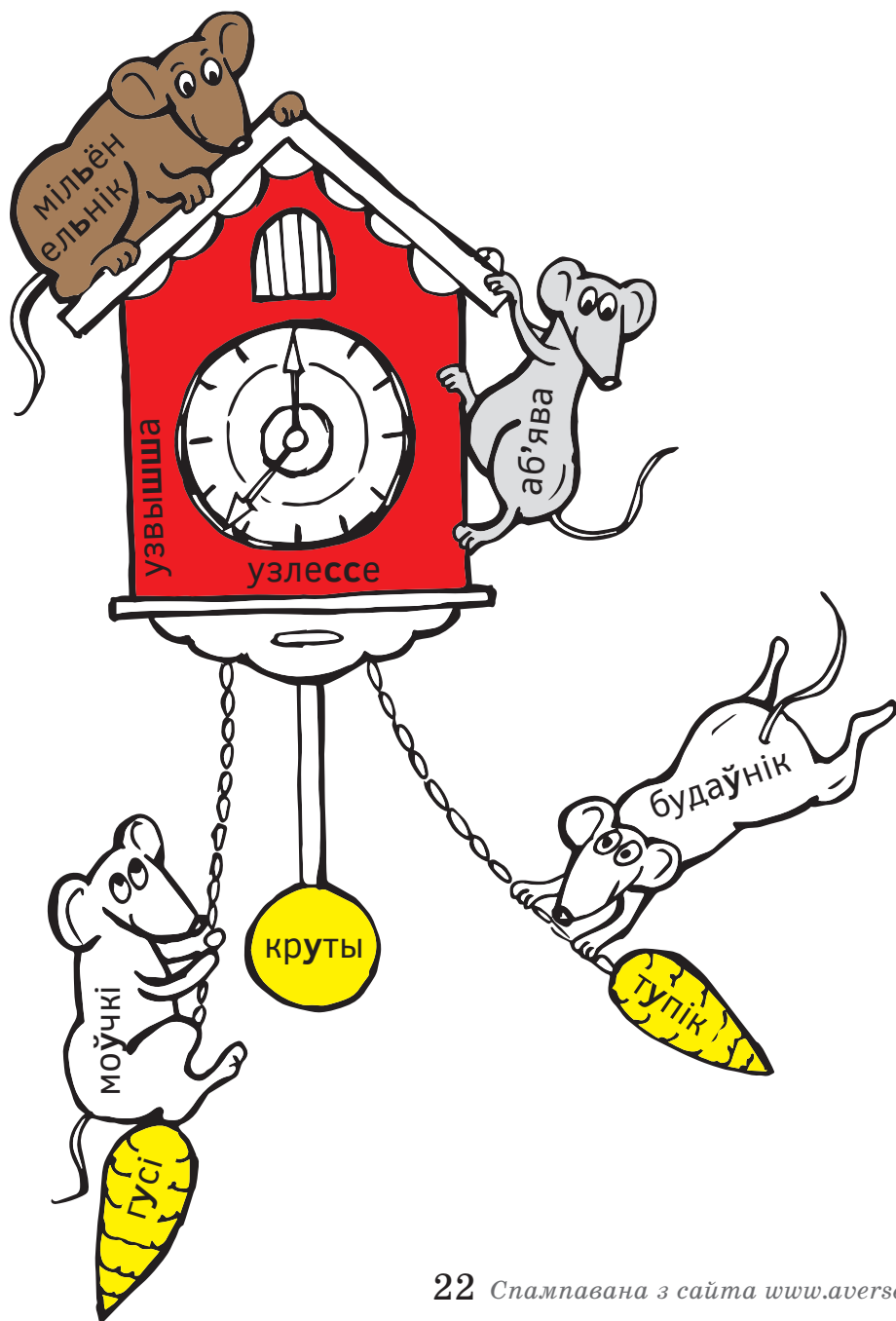
4 многа — <i>мала</i>	пачатак — <i>канец</i>
вялікі — <i>малы</i>	плакаць — <i>смяяцца</i>
добра — <i>дрэнна</i>	блізка — <i>далёка</i>
дзень — <i>ноч</i>	будаваць — <i>разбураць</i>
верх — <i>ніз</i>	працаваць — <i>адпачываць</i>

5 горкая — *салодкі*
ранняя — *позняя*
пачынаць — *канчаць*
прыяцель — *вораг*
дурныя — *разумны*

Правер сябе

- 1 Гасцінец, шчасце.
- 2 Фікус, ёлка, зіма, зубы, мароз, ручай.
- 3 Прамое значэнне: зорка ў небе, жывая істота, ключ ад дзвярэй, цёплае малако, стальны трос, птушка ляціць, вострыя іголки.
Пераноснае значэнне: зорка эстрады, жывая думка, ключ шыфру, цёплая сустрэча, стальны характар, час ляціць, вострае вока.
- 4 Мама купіла вельмі *мяккі* бохан хлеба.
Па правілах гульні трэба было *лавіць* мяч.
Усё лета стаяла яснае *сухое* надвор'е.
Прышла восень, сяляне пачалі *збіраць* бульбу.
- 5
 1. кніга
 2. акуратны
 3. базар, рынак, кірмаш
 4. салодкая
 5. У матулі на руцэ быў прыгожы залаты пярэцёнак.

Ажыві малюнак

Склад слова

Роднасныя (аднакаранёвыя) словы.

Корань слова

2

пісаць

дуб

працоўны

вучаніца

пісьменны

дубочак

працуе

зіма

чытач

столік

ляснік

зімаваць

дачытаць

сталавацца

вучыць

пісьмо

дубняк

праца

вучэбны

пісьменнік

дубок

лес

зімні

прачытаць

сталовы

леснічоўка

зімоўка

працаваць

вучань

пісьмовы

дубовы

працаўнік

вучоны

чытаць

стол

лясны

зімовы

зачытаць

настольны

пралеска

3

горад — прыгарадны, гарадскі, гарадок

гара — горка, прыгорак, гарысты

вада — падводнік, вадзянка, вадзяны

весела — вясёлы, вяселле, весяліць

чытаць — чытанне, чытач, чытальніцкі

4 Вада, вадзіць, вадзяны, вадзіца, падводны.
 Гара, горка, гараваць, гарысты.
 Пена, пенка, пень, пеніцца.
 Бяроза, бярозавы, бярвенне, бярозавік, пад-
 бярозавік.

Шкляны, шкло, школьнік, шклянка.
 Лыжы, лыжка, лыжны, лыжнік.
 Гром, грыміць, грымотны, грамата.
 Школа, школьнік, шкляны, прышкольны.

5	заводы — завод	снягі — снег
	пірагі — пірог	маразы — мароз
	платы — плот	агароды — агарод
	насы — нос	мядок — мёд
	гарбузы — гарбуз	халады — холад
	берагі — бераг	сцягі — сцяг
	дажджы — дождж	дубы — дуб

Формы слова. Канчатак

2

вад[а]	ліса[а]	праца[а]	горад[а]
(няма) вад[ы]	ліс[ы]	прац[ы]	горад[а]
па вадз[е]	ліс[е]	аб прац[ы]	горад[а]
ваду[у]	лісу[у]	працу[у]	гораду[у]
вад[ой]	ліс[ой]	прац[ай]	горад[ам]

сонечн ^ы	ружов ^ы	чыта ^ю	дума ^е
сонечн ^{ая}	ружов ^{ая}	чыта ^{еш}	дума ^ю
сонечн ^{ае}	ружов ^{ае}	чыта ^е	дума ^{еш}
сонечн ^{ыя}	ружов ^{ыя}	чыта ^{ем}	дума ^{ем}

3 стал^а, птушк^і, дрэв^а, кніг^і
стал^у, птушц^ы, дрэв^у, кніз^е
стол, птушк^у, дрэв^а, кніг^у
стал^{ом}, птушк^{ай}, дрэв^{ам}, кніг^{ай}
аб стал^е, аб птушц^ы, аб дрэв^е, аб кніз^е

4 мірнае неб^а
цёмны лес
мірнага неб^а
цёмнага лес^у
мірнаму неб^у
цёмнаму лес^у
пад мірным неб^{ам}
над цёмным лес^{ам}
аб мірным неб^е
аб цёмным лес^е

5 У садзе^е выраслі дрэвы: яблыні^і, слівы^ы, грушы^ы.
Мама паказала нам маленьк^{ую} птушачк^у.
Сядзела на лаўц^ы дзяўчынка Марынк^а.

Прыстаўка

2 прынесці	дарэзаць
данесці	адрэзаць
перанесці	перарэзаць
вынесці	зарэзаць
аднесці	нарэзаць
нанесці	

забегчы	задумаць
прыбегчы	перадумаць
адбегчы	надумаць
дабегчы	дадумаць
перабегчы	выдумаць
набегчы	падумаць

3 Пераход, пабегчы, змесці, закрычаў, паляцеў, прыклеіць, выбраўся, перагарэць, заспявалі, недасаліць, падскочыць, аддаць, прыехаць, напісаць, прачытаць, дапіць, перанос, абтрэсці, схадзіць, зрабіць.

4 адыходзіць ад школы	злезлі з гары
прыназоўнікі пры словах	даехалі да вёскі
дапіць да канца	падышлі пад дрэва
паскакаў па дарозе	знялі з шафы

наеўся на абедзе
зляпіў з гліны
занесці за дом

паляцеў па небе
нарэзаць на кавалкі
пагаварылі пра былое

5 Збудаваць, аднесці, падтрымаць, надгрызці, адзначыць, падпісаць, прадказаць, бяздомны, аддаць, зрабіць, адвесці, падляцець, надрэзаць, пад'ехаць, злічыць, спаліць, падрасці, звярнуць, бясшумны, бяздомны.

Суфікс

2 грыбнік	сіненькі
начнік	беленькі
ляснік	жоўценькі
канёк	коцік
вугалёк	заводзік
пянёк	мосцік
мядок	туманны
лядок	лімонны
лясок	чыгунны
лодачка	пясочак
кніжачка	каласочак
зімачка	васілёчак

- 3 -к-: рыбка, бярозка, галоўка, траўка.
 -ік- (-ык-): хвосцік, мосцік, ключык, гномік.
 -ок-: дубок, халадок, сняжок, галубок.

- 4 пералесак прагулка пасадка
 заснежаны прыгарадны суфлёрскі
 паходны падводнік тыграня

- 5 Прыляцела ластаўка з далёкага выраю.
Ляціць другая чарада гусей .
- Усе гусі скінулі па пяры.
Зрабіў сабе Піліпка крылы.
Марылька пакінула сябровкак на вуліцы.
Зажылі з таго часу людзі ў той аколіцы ціха
 ды мірна.

Правер сябе

- 1 1. свяціць 6. выйсі
 2. пошта 7. адчыніць
 3. гарадскі 8. павук
 4. дзённік 9. звінець
 5. пенал
- 2 Пралеска, прыгарадны, вочкі, праваднікі.

3 Стол — сталѣ́р, настóльны, сталѣ́рны.
Мост — масці́ць, мастóк, мастóчак.
Воз — вазі́ць, вазні́ца, вóзіць.
Мо́ра — марскі́, ма́рак, прымо́рскі.
Со́ль — салі́ць, салёны, сальні́ца, прысалі́ў.
Рэ́кі — рака́, рачны́, рачу́лка, рэ́чка.
Трэ́ск — трашчы́ць, траску́чы, трашчо́тка.
Ма́ро́з — ма́ро́зіць, ма́разі́льнік, ма́ро́жанае.

4 Жы́та закаласі́лася.

Пчала ляціць на ме́д.

Навальніца наляцела на лес.

Па лесе ідзе гул.

Лівень патокамі панёсся на зямлі.

Аўтобус даехаў да школы.

Настаўнік аб'явіў вучням аб экскурсіі.

5 1. Канчатак служыць для сувязі слоў у сказе.

2. Прыстаўка служыць для ўтварэння новых слоў.

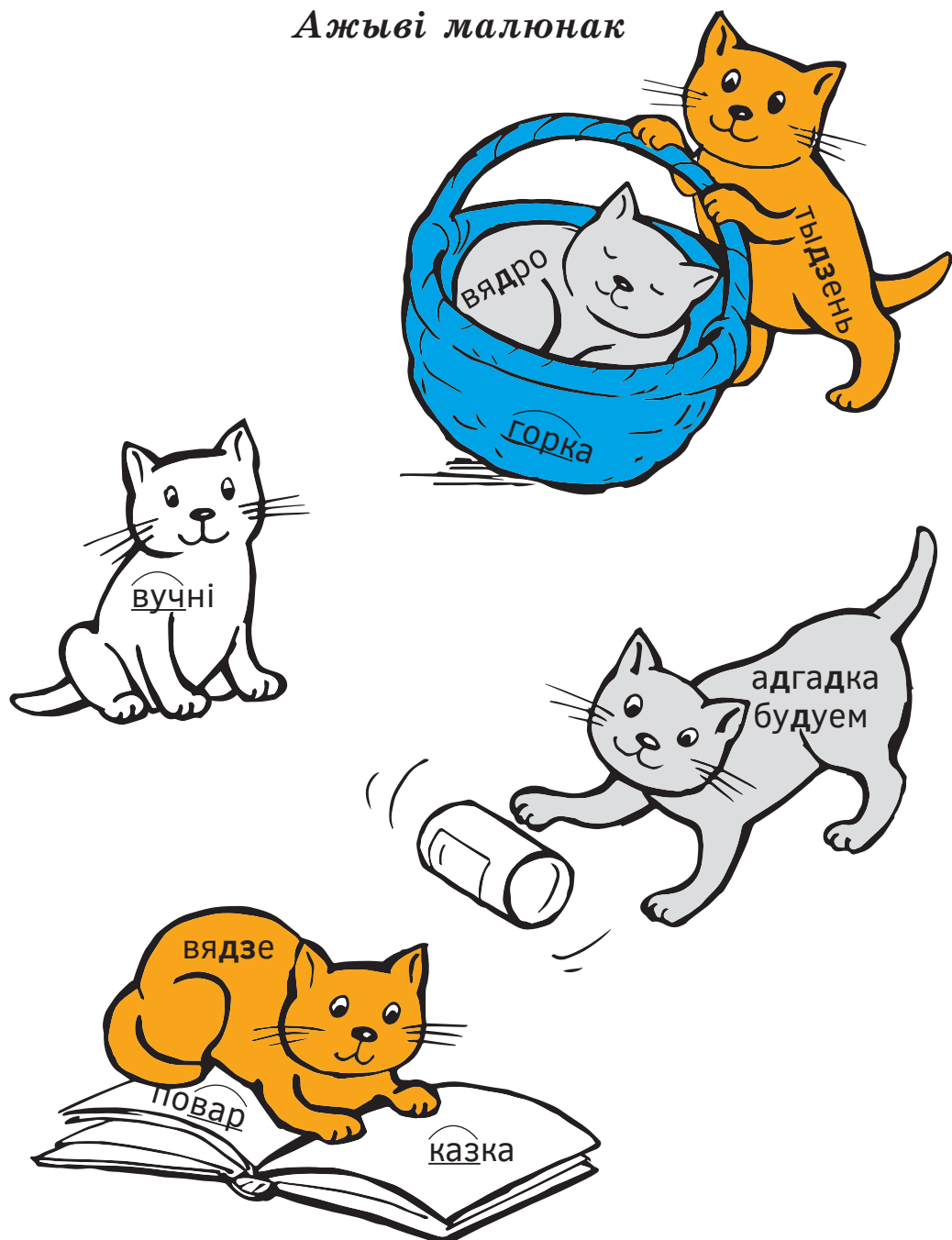
Корань — гэта агульная частка роднасных (аднакаранёвых) слоў.

3. прачытаў
занёс
перажыў
пад'ехаў

4. таварыш
грыбок

5. пасадка
пралеска
пералеска

Ажыві малюнак

Часціны мовы

Назоўнік

2

хто?

хлопчык
сабака
дзядуля
дзяўчынка
настаўнік
бабуля
касманаўт
кот
ляснік
урач
птушка

што?

мора
кніга
аловак
дарога
паліто
вясна
трава
дрэва
сукенка
лес
вада

3

(што?) самалёт
(што?) кашуля
(што?) лякарства
(што?) падручнік
(што?) сад
(што?) завод
(хто?) урач
(хто?) лётчык
(хто?) дзяўчынка

(хто?) журавель
(хто?) бібліятэкар
(што?) дождж
(што?) каласок
(што?) гняздо
(што?) бібліятэка
(хто?) інжынер
(хто?) вучань
(хто?) садоўнік

4 Людзі (*хто?*): мама, тата, сяброўка, дзядзька, грыбнік, шафёр, прыяцель, аднакласнік.

Жывёлы (*хто?*): карова, вожык, тыгр, зубр, шчаня, конь, рысь, жук, ліса, кацяня.

Птушкі (*хто?*): курыца, ластаўка, сава, ве-
рабей, сарока, журавель, варона, арол, сініца.

Расліны (*што?*): яблыня, ружа, трава, агу-
рок, сасна, кветка, дрэва, васілёк, елка.

Рэчы (*што?*): сшытак, нажніцы, сумка,
шафа, цацка, папера, часопіс, гадзіннік, кніга.

Адзенне (*што?*): шапка, шалік, спадніца, са-
рафан, хустка, капялюш, штаны.

З’явы прыроды (*што?*): вецер, маланка, раса,
дождж, вясёлка, град, навальніца, снег.

5 Вадзіца, крыніца, чалавек, праца, птушка,
крыло, палец, гузік, рэшата, вада, гультай, рабо-
та, мазоль, рука, слова, сонейка, слава, багацце,
сонейка, матачка, чалавек, сябар, дрэва, карань.

Адзіночны і множны лік назоўнікаў

2 лес — *лясы*

вёска — *вёскі*

пчала — *пчолы*

дарога — *дарогі*

вечар — *вечары*

вадро — *вёдры*

яблыня — *яблыні*

яблык — *яблыкі*

дрэва — *дрэвы*

рака — *рэкі*

стог — *стагі*
ліст — *лісты*
вавёрка — *вавёркі*
узгорак — *узгоркі*
поле — *палі*
яліна — *яліны*

рыба — *рыбы*
салавей — *салаўі*
верабей — *вераб’і*
луг — *лугі*
шпак — *шпакі*
бяроза — *бярозы*

3 вербы — *вярба*
елкі — *елка*
ніткі — *нітка*
адрасы — *адрас*
вёсны — *вясна*
хмары — *хмара*
зубры — *зубр*
вёскі — *вёска*
дубы — *дуб*
арэхі — *арэх*
двары — *двор*

галінкі — *галінка*
песні — *песня*
гарады — *горад*
сталы — *стол*
бярозы — *бяроза*
грыбы — *грыб*
дактары — *доктар*
паперы — *папера*
леснікі — *ляснік*
травы — *трава*
буслы — *бусел*

4 ^{адз. л.} Прыпынак ^{адз. л.} пры станцыі, ^{адз. л.} пайшоў ^{адз. л.} гул ^{адз. л.} па лесе,
^{мн. л.} самалёты ^{адз. л.} ўзляцелі ^{адз. л.} ў ^{адз. л.} неба, ^{адз. л.} панёсся ^{адз. л.} па ^{адз. л.} зямлі, зры-
^{мн. л.} вае ^{адз. л.} з ^{адз. л.} дрэў ^{адз. л.} лісце, ^{адз. л.} жыта ^{адз. л.} закаласілася, ^{мн. л.} пчолы ля-
^{адз. л.} цяць ^{адз. л.} па ^{адз. л.} мёд.

5 Птушка (*адз. л.*), маразы (*мн. л.*), дзеці (*мн. л.*), ля акна (*адз. л.*), на вуліцу (*адз. л.*), на акно (*адз. л.*), птушачку (*адз. л.*), акно (*адз. л.*), у пакой (*адз. л.*), птушачка (*адз. л.*), па пакоі (*адз. л.*), на стол (*адз. л.*), крошкі (*мн. л.*), за вячэру (*адз. л.*), раніцай (*адз. л.*), за акном (*адз. л.*), птушак (*мн. л.*), па падаконніку (*адз. л.*), кармушку (*адз. л.*), птушкам (*мн. л.*), зіму (*адз. л.*).

Род назоўнікаў

2

Мужчынскі род (<i>ён, мой</i>)	Жаночы род (<i>яна, мая</i>)	Ніякі род (<i>яно, маё</i>)
мёд	радасць	возера
герой	вавёрка	малако
малаток	зямяля	паветра
хлеб	песня	шчасце
цукар	чаромха	зерне
тэлефон	крынічка	жарабя
машыніст	даярка	душло

3 Сцены — на сцяне́, сцяно́й, сце́нка (*ж. р.*).

Чмель — чмялі́, чмялі́ны (*м. р.*).

Вёсны — вясна́, вясенні́, вясно́вы (*ж. р.*).

Звер — звяры́, звяры́ны (*м. р.*).

Пень — пянёк, пянёчак (м. р.).

Зёмлі — зямля́, зямлі́сты, зямéлька (ж. р.).

Слёзы — сляза́, слязо́й, слязі́цца (ж. р.).

4 Усе дзеці (н. р.) любяць казкі (ж. р.). У казках заўсёды шмат чароўнага, незвычайнага, дзівоснага. Зусім як людзі размаўляюць розныя прадметы (м. р.), жывёлы (ж. р.), расліны (ж. р.). А чалавек (м. р.) у казцы (ж. р.) можа ператварыцца ва ўсё, што толькі захочацца. Можа быць жывёлай (ж. р.), травінкай (ж. р.), каменем (м. р.), дрэвам (н. р.), птушкай (ж. р.). Самыя звычайныя рэчы (ж. р.): гарбуз (м. р.), дыван (м. р.), клубок (м. р.) нітак (ж. р.), іголка (ж. р.), абрус (м. р.) — надзелены ў казках (ж. р.) чарадзейнай сілай (ж. р.).

5 Радзіма (ж. р.), унучка (ж. р.), Тоня (ж. р.), пытанне (н. р.), дзеці (н. р.), адказ (м. р.), па прыкмеце (ж. р.), Радзіму (ж. р.), сад (м. р.), на лузе (м. р.), раса (ж. р.), краю (м. р.), надзея (ж. р.), Радзімы (ж. р.), краса (ж. р.).

Правер сябе

1 Вулей, воблака, булён, бутэрброд.

2 Назоўнікі, якія маюць форму толькі адзіночнага ліку: цукар, малако, кефір, мукá, святло.

Назоўнікі, якія маюць форму толькі множнага ліку: штаны, канікулы, санкі, вароты, акуляры, граблі.

Назоўнікі, якія маюць формы адзіночнага і множнага лікаў: звяры, вечар, ноч, лясы, ніткі, карціны, горад, бяроза, птушкі, цацкі, азёры, ліст.

3 У гнёздах (*мн. л., н. р.*) вывеліся птушаняты (*мн. л., н. р.*).

У рэках (*мн. л., ж. р.*) і азёрах (*мн. л., н. р.*) водзіцца многа розных рыб (*мн. л., ж. р.*).

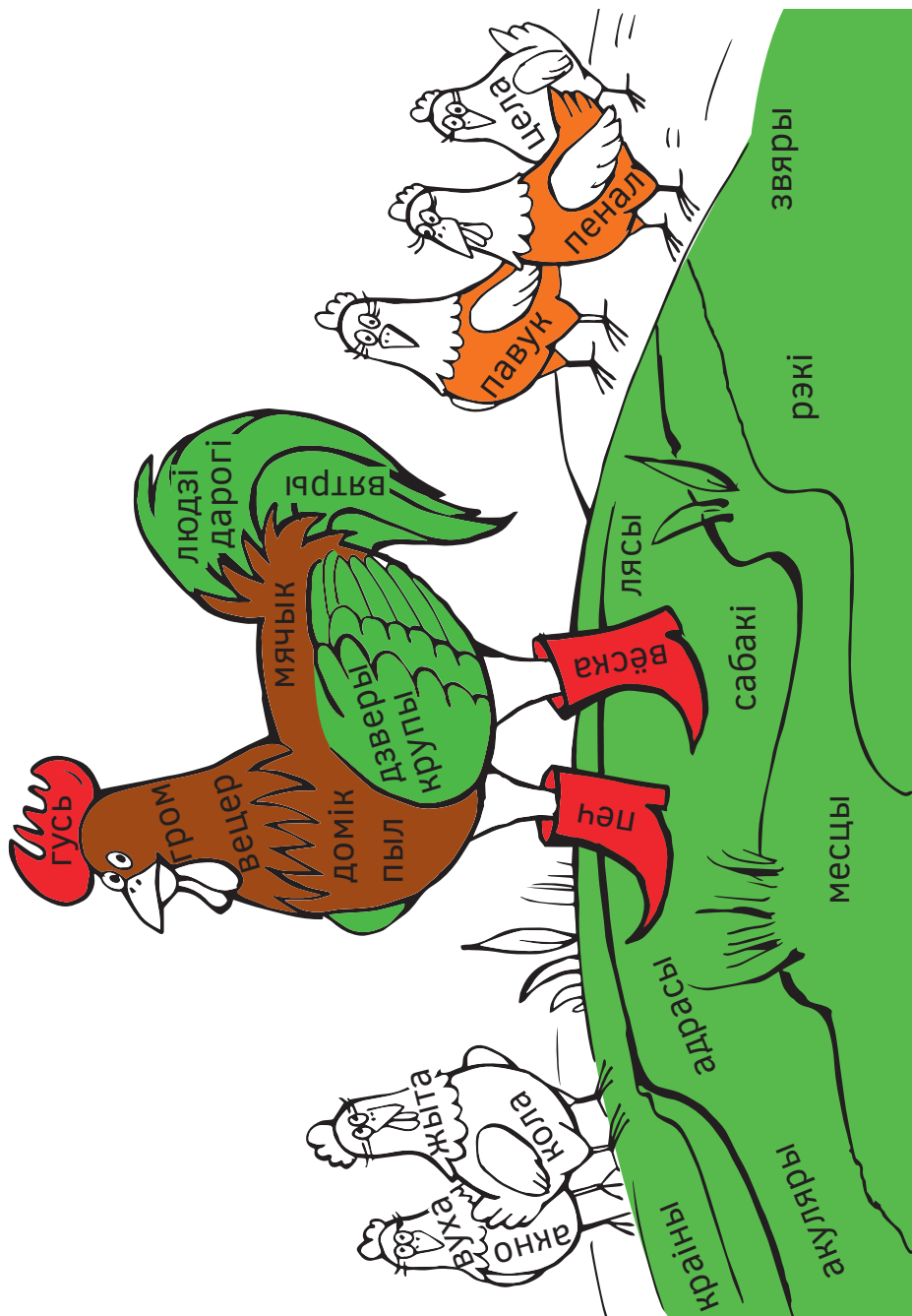
На палях (*мн. л., н. р.*), у лясах (*мн. л., м. р.*), на балотах (*мн. л., н. р.*) жывуць розныя звяры (*мн. л., м. р.*), птушкі (*мн. л., ж. р.*), насякомыя (*мн. л., н. р.*).

4 Восеньскі, шчасце, блішчаць, сшытак, гасцінец, пенал, свяціць, гарадскі, звінец, павук, пошта, выйсці, адчыніць, дзённік, булён, бутэрброд, воблака, вулей.

Шчасце (*н. р.*), сшытак (*м. р.*), гасцінец (*м. р.*), пенал (*м. р.*), павук (*м. р.*), пошта (*ж. р.*), дзённік (*м. р.*), булён (*м. р.*), бутэрброд (*м. р.*), воблака (*н. р.*), вулей (*м. р.*).

- 5
1. мора, марак, параход
 2. дзейнікам
 3. дождж
лес
 4. нажніцы
санкі
 5. акно
галлё

Ажыві малюнак

Прыметнік

Змяненне прыметнікаў па родах і ліках

- 2 Лес — *лясныя*;
неба — *нябесныя*;
птушка — *птушыныя*;
вада — *водныя*;
мора — *марскія*;
дом — *дамашнія*;
школа — *школьныя*;
паветра — *паветраныя*;
ягада — *ягадныя*;
трава — *травяныя*;
звер — *звярыныя*;
кніга — *кніжныя*;
горад — *гарадскія*;
вуліца — *вулічныя*;
яблык — *яблычныя*.

- 3 які? звонк[і], службов[ы], шырок[і], зялён[ы],
родн[ы], праліўн[ы]

якая? жыв[ая], мокр[ая], родн[ая], малад[ая],
духмян[ая], лёгк[ая]

якое? ружовае, кніжнае, вясновае, глыбок
ае, далёкае, цёмнае

якія? жоўтыя, класныя, буйныя, палявыя,
зімовыя, пушыстыя

4 Зімні (*м. р.*), вясёлая (*ж. р.*), здаровае (*н. р.*),
рэдкае (*н. р.*), блізкая (*ж. р.*), ранняя (*ж. р.*),
родны (*м. р.*), мяккі (*м. р.*).

5 Морква (*якая?*) салодкая. Лімон (*які?*) кіслы.
Соль (*якая?*) марская. Рэдзька (*якая?*) горкая. Тра-
ва (*якая?*) зялёная. Васількі (*якія?*) сінія. Вугаль
(*які?*) чорны. Неба (*якое?*) блакітнае. Мядзведзь
(*які?*) вялікі, а мыш (*якая?*) маленькая. Дрэва
(*якое?*) высокае, а куст (*які?*) нізкі. Вуліца (*якая?*)
шырокая, а сцежка (*якая?*) вузкая. Мора (*якое?*)
глыбокае, а рака (*якая?*) мелкая.

Правер сябе

1 Пясчаны, асцярожны.

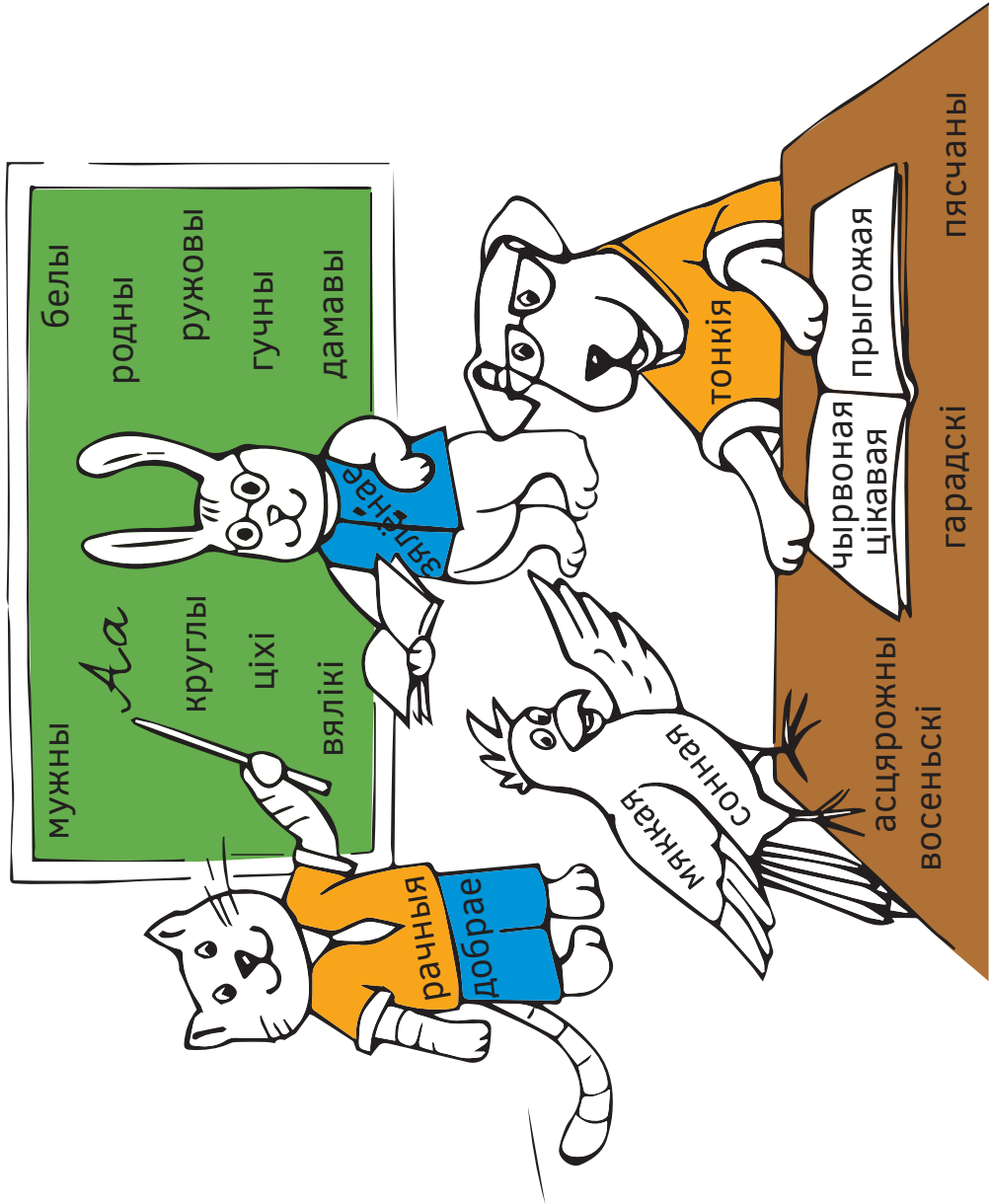
3 Прышла (*якая?*) цёплая вясна. Вырасла (*якая?*)
маладзенькая трава, і зацвілі (*якія?*) яркія кветкі.
Дзяўчынкі весела бегалі па (*якім?*) зялёным лузе.

Яны лавілі (якіх?) прыгожых матылькоў. Дамоў дзяўчынкі вярнуліся з (якімі?) вялікімі букетамі (якіх?) першых кветак.

4	малад ^ы	летн ^і	моцн ^ы
	малад ^{ая}	летн ^{яя}	моцн ^{ая}
	малад ^{ое}	летн ^{яе}	моцн ^{ае}
	малад ^{ыя}	летн ^{ія}	моцн ^{ыя}

- 5
1. марозны, звонкі, белы, скрыпучы, пушысты
 2. Прыметнікі абазначаюць прымету прадмета.
 3. у множным ліку
 4. з назоўнікам
 5. У сказе прыметнік бывае даданым членам.

Ажыбі малюнак

Дзеяслоў

Адзіночны і множны лік дзеясловаў

3 Гасцінец, гарадскі, вулей, дзённік, свяціць, звінець, пясчаны, блішчаць, выйсці, пенал, адчыніць, адцвітаць, асцярожны, смяяцца, сшытак.

4 Святло — (*што робіць?*) свеціць; свецяць.
Корм — (*што робіць?*) корміць; кормяць.
Сябар — (*што робіць?*) сябруе; сябруюць.
Піццё — (*што робіць?*) п’е; п’юць.
Працаўнік — (*што робіць?*) працуе; працуюць.
Гульня — (*што робіць?*) гуляе; гуляюць.
Жыццё — (*што робіць?*) жыве; жывуць.
Праверка — (*што робіць?*) правярае; правяраюць.
Чытач — (*што робіць?*) чытае; чытаюць.

5 *Стаяла ціхае сонечнае надвор’е. Раптам пра-
чнуўся вецер. Ён сабраў хмаркі і пагнаў іх да сяла.
Бліснула маланка. Загрымеў гром. Сыпануў па-
куль што невялікі дожджык. Цёплыя кроплі гучна
заяскалі па траве, дахах дамоў.*

Час дзеясловаў. Змяненне дзеясловаў
прошлага часу па родах.
Правапіс **не** з дзеясловамі

1 Будаўнік (*што робіць?*) будзе прыгожыя дамы.
Рыбак (*што зрабіў?*) злавіў вялікую рыбу.
Доктар (*што зробіць?*) вылечыць хворага.
Дзеці (*што рабілі?*) хадзілі ў лес па ягады.
Пчолы (*што робяць?*) збіраюць салодкі мёд.

2 Птушкі *спяваюць* (цяп. ч.).
Дзеці *гулялі* (пр. ч.).
Трава *расла* (пр. ч.).
Чалавек *хадзіў* (пр. ч.).
Сонейка *грэе* (цяп. ч.).
Птушка *паляціць* (буд. ч.).
Рыба *наплыве* (буд. ч.).
Салавей *пяе* (цяп. ч.).
Жаба *квакала* (пр. ч.).
Курыца *кудахтала* (пр. ч.).
Заяц *скакаў* (пр. ч.).
Парася *вішчала* (пр. ч.).
Конь *іржэ* (цяп. ч.).
Сабака *брэша* (цяп. ч.).
Карова *замычыць* (буд. ч.).
Кветка *расцвіце* (буд. ч.).

3

ён	яна	яно
расцвітаў	расцвітала	расцвітала
ішоў	ішла	ішло
зайшоў	зайшла	зайшло
знайшоў	знайшла	знайшло
прасіў	прасіла	прасіла
надзеў	надзела	надзела
працаваў	працавала	працавала

4 Сеялі, цвілі, зелянелі, узнялі, плылі, касілі, выглядалі, шукалі, збіралі, пісалі, малявалі, слухалі, працавалі, выглянулі, раслі, заўважалі.

5 Не чапайце, не спі, не снедаў, не знік, не плач, не малюе, не чытае, не паляцеў, не бачыць, не ўстаў.

Правер сябе

1 Смяяцца; смяялася, смяецца, будзе смяяцца. Адцвітаць; адцвітала, адцвітае, будзе адцвітаць.

2 Немагчыма, непрыгожы, не катаюцца, невядомы, не даваць, не грэе, невідзімка, недалёкі, не працуе, не пісаць, не заходзіць, несалёны,

ненавідзець, не працуе, не выпускаць, няясны,
не сустрэлі.

3 Тата працуе на вялікім заводзе.

Дзеці збіраюць ягады ў лесе.

Вучні хадзілі на экскурсію ў бібліятэку.

Паўлік вучыцца вельмі добра.

Волечка любіць чытаць кнігі пра жывёл.

4 Вырасла, была, сябравала, прачыналася,
сачыла, ішоў, спала, скончыўся, прачнулася,
выглянулі, падзьмуў, паляцелі, выраслі.

5 1. дачытаць, спявае, ганарыцца, дзець, дзьмуць

2. Калі не спявалі, то і не весяліліся.

3. Дзеясловы змяняюцца па ліках і часах.

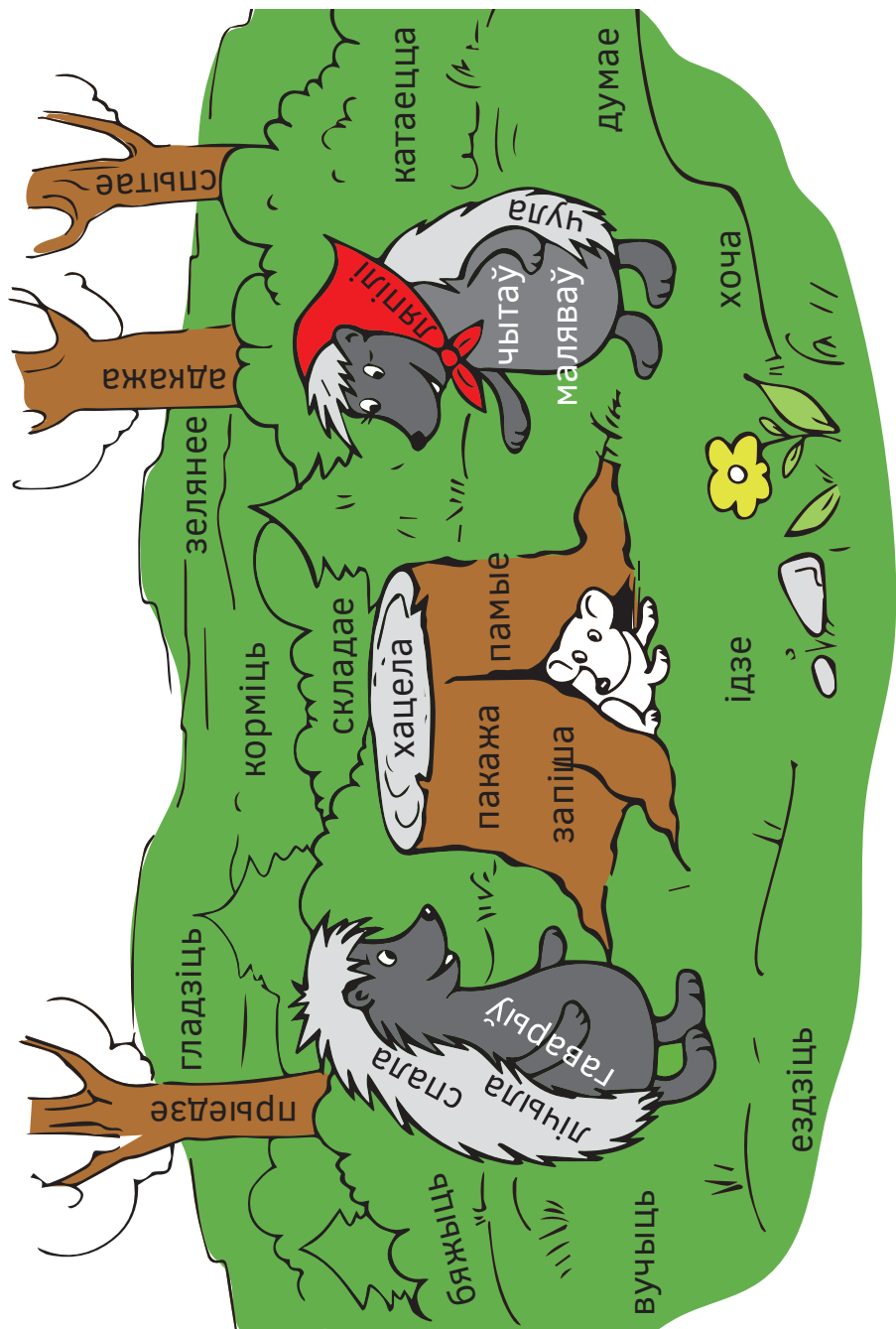
4. жартаваў (пр. ч.)

купаюцца (цяп. ч.)

снедаюць (цяп. ч.)

5. Восенню не спяваюць птушкі ў лесе.

Ажыбі малюнак

Паўтарэнне вывучанага ў 3 класе

1

Воблачка

3. Адноўчы яно ўбачыла маленькую дзяўчынку, якая сумна сядзела ў крэсле і паглядала на неба. Воблачка зразумела, што дзяўчынка не можа гуляць з сябрамі, таму што хварэе. І яму захацелася развесяліць дзяўчынку.

1. Жыло-было Воблачка. Яно было вельмі маленькае і вясёлае. Яго вельмі любілі і мама Хмара, і тата Вецер, і дзядуля Гром, і бабуля Маланка.

2. Воблачка ўвесь дзень гуляла па небе і глядзела, што адбываецца на зямлі.

5. Воблачка ўбачыла, што настрой у дзяўчынкі палепшыўся. І яно вырашыла, што зноў прыляціць у госці да дзяўчынкі.

4. Воблачка ператварылася ў домік, потым у коціка, кракадзіла, кветачку, малпу... Дзяўчынка глядзела на Воблачка з цікавасцю. Раптам яна пачала ўсміхацца, узяла альбом і стала маляваць воблачка ў розных выглядых.

План (прыкладны)

1. Жыло маленькае Воблачка.
2. Што адбываецца на зямлі?
3. Воблачка ўбачыла сумную дзяўчынку.
4. Ператварэнні Воблачка.
5. У дзяўчынкi палепшыўся настрой.

2 Летам дзеці хадзілі на раку. Клім лавіў рыбу. Віця і Кастусь шукалі ракаў. Ірынка і Маша збіралі прыгожыя кветкі. Задаволеныя прагулкай дзеці вярнуліся дамоў.

4 Стол□, столік□, сталовая, сталяр□.
Школа□, школьнік□, школьні□, школьніца□.
Дуб□, дубок□, дубовы□, дубняк□.
Рыба□, рыбка□, рыбак□.
Каз□, козачка□, козлік□.
Бярозка□, бяроза□.

5 **вучань** **вучнёўскі**
вучаніца **вучоны**

6 **Каля берага ракі *мелка*, а на сярэдзіне *глыбока*.**
***Згубіць* сябра *лёгка*, а *знайсці цяжка*.**

Пайшоў вялікі дождж, і Стасік увесь *вымак*, але, прыйшоўшы дамоў, сеў каля печы і зусім хутка *высах*.

Ад шырокага аркуша паперы Аня адрэзала вузенькую стужачку.

Мелка — глыбока, згубіць — знайсці, лёгка — цяжка, вымак — высах, шырокага — вузенькую.

7 Лётчык (адз. л., м. р.) лятае на самалёце (адз. л., м. р.). Мама (адз. л., ж. р.) купіла сталовы посуд (адз. л., м. р.). У сасновым бары (адз. л., м. р.) мы збіралі грыбы (мн. л., м. р.). Дарогу (адз. л., ж. р.) абступілі высокія сосны (мн. л., ж. р.). У лютаўскія дні (мн. л., м. р.) мароз (адз. л., м. р.) шчыпле за шчокі (мн. л., ж. р.).

8 Снежн^{ая}, марозн^{ая}, працягл^{ая} (адз. л., ж. р.) — зіма.

Роўн^{ыя}, беласнежн^{ыя}, здаров^{ыя} (мн. л., — р.) — зубы.

Густ^{ое}, каласіст^{ае}, наліт^{ае}, спел^{ае} (адз. л., н. р.) — жыта.

Стройн^{ая}, вечназялён^{ая}, калюч^{ая} (адз. л., ж. р.) — елка.

Старэньк^і, ласкав^ы, добр^ы (адз. л., м. р.) — дзядуля.

9 выпісаць
памыць

скасiў
прыморскі

рассыпаў
дапісаць

пераход
падхапіў

засыпаць
паглядзець

перадзімовы
размачыў

10 Прасіць — *(што рабіў?)* прасіў; *(што робіць?)* просіць; *(што будзе рабіць?)* будзе прасіць.

Мыць — *(што рабіў?)* мыў; *(што робіць?)* мые; *(што будзе рабіць?)* будзе мыць.

Пісаць — *(што рабіў?)* пісаў; *(што робіць?)* піша; *(што будзе рабіць?)* будзе пісаць.

Маўчаць — *(што рабіў?)* маўчаў; *(што робіць?)* маўчыць; *(што будзе рабіць?)* будзе маўчаць.

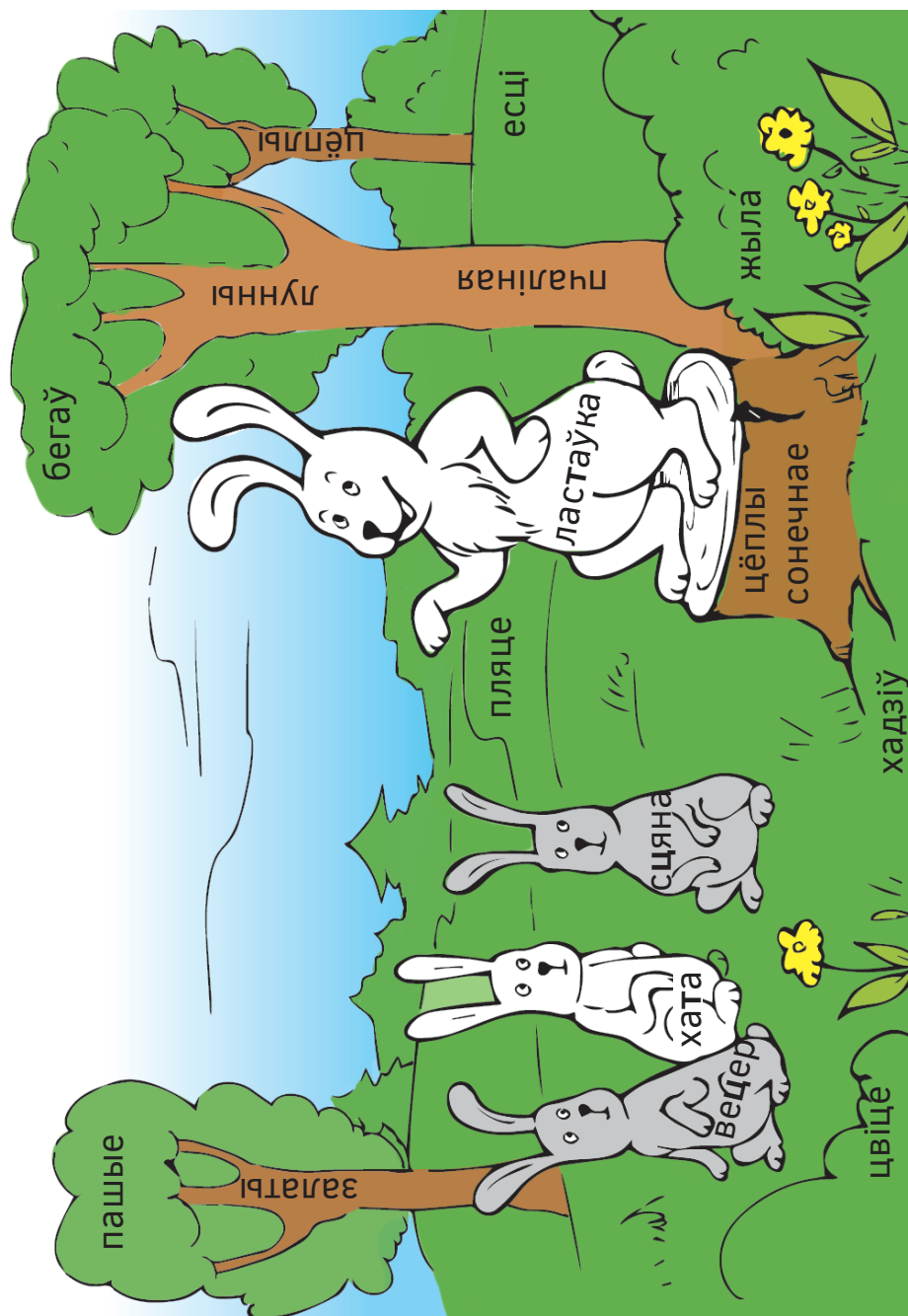
Шумець — *(што рабіў?)* шумеў; *(што робіць?)* шуміць; *(што будзе рабіць?)* будзе шумець.

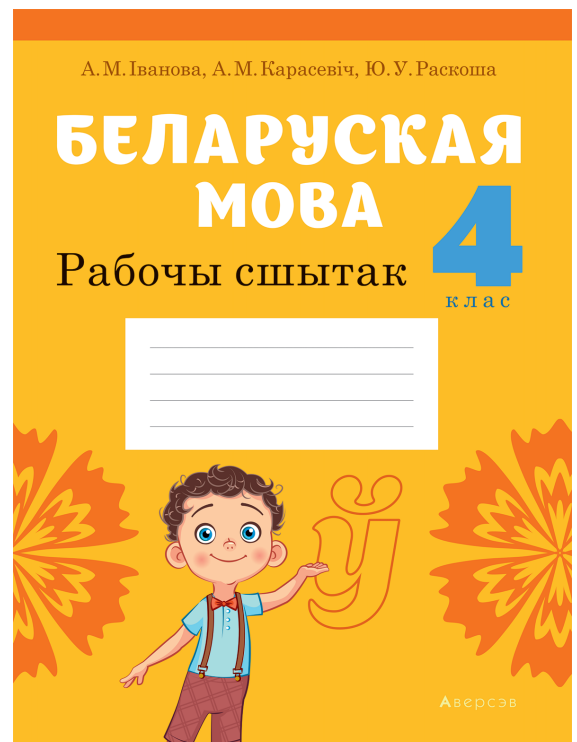
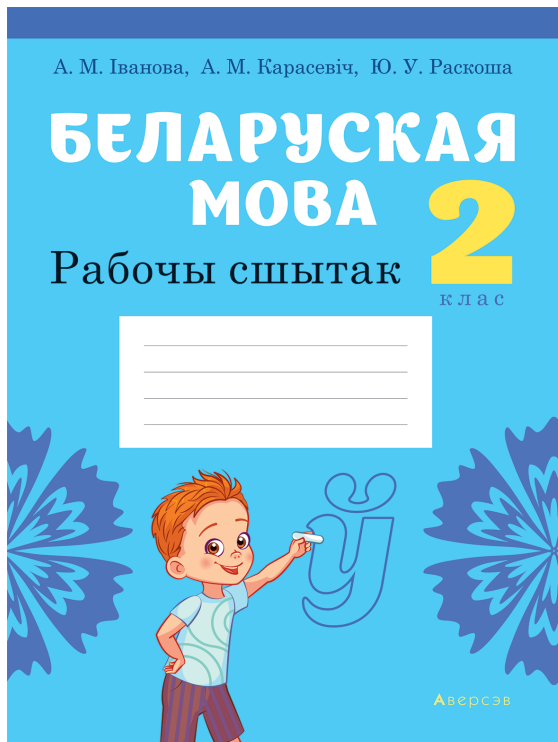
11 абедаць — *абедаў, абедала, абедала, абедалі*
плакаць — *плакаў, плакала, плакала, пла-*
калі

паліваць — *паліваў, палівала, палівала, палі-*
валі

убачыць — *убачыў, убачыла, убачыла, уба-*
чылі

Ажыўі малюнак

Беларуская мова. 2 клас. Рабочы сшытак

Беларуская мова. 4 клас. Рабочы сшытак

Сшыткі (аўтары *А. М. Іванова, А. М. Карасевіч, Ю. У. Раскоша*) адпавядаюць вучэбным праграмам і зместу падручнікаў па беларускай мове і літаратурным чытанні. У дапаможніках прапануюцца цікавыя творчыя заданні розных узроўняў складанасці, што дазволіць школьнікам праверыць і замацаваць атрыманыя на ўроках веды. Рэалізаваны ў выданнях прынцып міжпрадметных сувязей будзе садзейнічаць комплекснаму засваенню вучэбнага матэрыялу.

У серыю таксама ўваходзіць сшытак для 3 класа.

aversev.by

Поўны каталог вучэбнай літаратуры, карысныя матэрыялы, а таксама акцыі і спецыяльныя прапановы.